

Zitting 1956

No. 8a

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
over de ontwerpen van wet tot:

- a. verandering in de Grondwet, strekkende tot uitbreiding van het aantal leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (artikel 91);
- b. verandering in de Grondwet, strekkende tot uitbreiding van het aantal leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal (artikel 92);
- c. verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van enige bepalingen betreffende de provinciën (artikelen 137, 138, 139, 143, 145 en 150);
- d. verandering in de Grondwet, strekkende tot opneming van een additioneel artikel met het oog op regeling van het toezicht op de gemeenten in nieuw ingepolderde, nog niet provinciaal ingedeelde gebieden;
- e. verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de bepalingen omtrent schadeloosstelling, kosten en pensioen voor leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal (artikel 99 en IV);
- f. verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van artikel 101, voor zover betreft kostenvergoeding voor de leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal;
- g. verandering in de Grondwet, strekkende tot wijziging van de aanduiding der krijgsmacht in de artikelen 90 en 195, tweede lid.

Nadat het Voorlopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

§ 1. Vele leden vestigden de aandacht op een artikel van prof. dr. J. H. A. Logemann, waarin deze betoogt, dat de voorstellen tot uitbreiding van het aantal leden der Staten-Generaal ten onrechte niet bij Rijkswet aanhangig zijn gemaakt. Ter toelichting van het feit, dat deze materie bij ontwerp van wet, en niet van Rijkswet, is ingediend, mogen de ondergetekenden het volgende opmerken.

Aan het Statuut voor het Koninkrijk ligt o.m. de gedachte ten grondslag, dat de drie landen, Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen, in beginsel vrij zijn ten aanzien van hun eigen Staatsinrichting. Dit is uitdrukkelijk gesteld in de officiële toelichting op artikel 44 van het Statuut. In bedoeld artikel wordt voorgeschreven, dat wijziging van de Landsregelingen op bepaalde punten slechts in werking kan treden, nadat de Regering van het Koninkrijk haar instemming ermede heeft betuigd.

Pendant van dat artikel voor Nederland is artikel 45, waarin wordt gezegd, dat wijzigingen in de Grondwet betreffende bepaalde onderwerpen geacht worden Suriname en de Nederlandse Antillen te raken in de zin van artikel 10. Het is niet de bedoeling van het Statuut, dat Suriname en de Nederlandse Antillen zouden mede beslissen over interne aangelegenheden van Nederland. Als zodanig kunnen beschouwd worden regelingen betreffende de samenstelling van de Nederlandse volksvertegenwoordiging voor zover deze *niet van wezenlijk belang* zijn voor deze landen. De uitbreiding van het aantal leden van de Staten-Generaal heeft geen invloed op de *mate van medezeggenschap* van Suriname en de Nederlandse Antillen inzake de Koninkrijksaangelegenheden. Van de zijde van de Gevolmachtigde Ministers van Suriname en de Nederlandse Antillen zijn tegen de gevolgde procedure geen bedenkingen gerezen.

§ 2. De ondergetekenden zouden allereerst willen ingaan op de in deze paragraaf van het Voorlopig Verslag uitgesproken kritiek, dat het Kabinet zijn standpunt ten aanzien van het tijdstip van bijeenkomen der vergrote Kamers en het al dan niet gelijktijdig optreden daarvan niet heeft bepaald en er nu voor zou terugdeinzen een positieve mening uit te spreken.

In dit verband moge er in de eerste plaats op worden gewezen, dat, indien de Eerste Kamer de voorstellen tot herziening der Grondwet op het einde van de derde week in augustus zal aanvaarden, het Koninklijk besluit, waarin de uitbreiding van de Kamers nader wordt geregeld, niet vóór de tweede week in september kan worden afgekondigd. Zulks, omdat dit besluit eerst tot stand kan komen na de plechtige afkondiging van de Grondwetsherzieningen, welke — in verband met de in alle Rijksdelen te treffen voorbereidende maatregelen — niet eerder dan omstreeks twintig dagen na de behandeling in de Eerste Kamer kan plaatsvinden. Bedoeld Koninklijk besluit zal de data moeten bevatten, waarop de kandidaatstelling en de verkiezing voor de leden van de vergrote Eerste Kamer zullen plaatsvinden alsmede de dag, waarop het centraal stembureau voor de verkiezing van de leden der Tweede Kamer de aan die Kamer toe te voegen vijftig nieuwe leden zal benoemdverklaren. In de voordracht tot dit besluit zal het dan zittende Kabinet de redenen moeten aangeven, welke tot het voorstellen van bedoelde data hebben geleid.

Verwacht mag worden, dat deze voordracht, welke derhalve in de tweede week van september aan de Koningin zal worden aangeboden, door een nieuw Kabinet zal worden opgesteld en dat dat Kabinet derhalve over de onderhavige vraagstukken zal moeten beslissen.

De ondergetekenden zijn van mening, dat het demissionaire Kabinet zijn opvolger terzake niet kan binden, aangezien het hier, zeer zeker als men wil bevorderen, dat de Tweede Kamer eerder in vergrote vorm zal samenkomen dan de Eerste Kamer, een beleidsbeslissing betreft, welke beslissing afhankelijk is van de inzichten van de leden van het Kabinet, die op het ogenblik van het opstellen van de voordracht zitting hebben. Uiteraard zullen deze daarbij mede in aanmerking nemen de opvattingen, welke ter zake in de beide Kamers der Staten-Generaal naar voren zijn gekomen.

In de tot de Tweede Kamer gerichte nota naar aanleiding van het verslag betreffende elf wetsontwerpen tot verandering in de Grondwet (Zitting 1956, 4402 (R 43), 4403, No. 8, blz. 2) is dan ook herinnerd aan de hieromtrent in de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer bij de eerste lezing der herziening opgenomen passage, dat het nieuwe Kabinet zal hebben te beoordelen, of de uitbreiding der beide Kamers al dan niet gelijktijdig tot stand zal dienen te komen (Zitting 1955—1956, no. 151a, § 5).

Het voorgaande neemt niet weg, dat het zittende Kabinet uiteraard een oordeel heeft over de twee vragen, welke in deze paragraaf van het Voorlopig Verslag aan de orde zijn gesteld, nl. of het gewenst is, dat de vergrote Kamers zo spoedig mogelijk bijeenkomen, en of de uitbreiding der beide Kamers al dan niet op hetzelfde tijdstip moet plaatsvinden.

De ondergetekenden brengen in herinnering, dat het Kabinet wel degelijk zijn mening hierover heeft geuit, zij het onder voorbehoud, dat het nieuwe Kabinet hierover heeft te beslissen.

In verband met de eerste vraag zij verwezen naar de voorlaatste alinea van de eerdergenoemde nota naar aanleiding van het verslag van de Commissie van Rapporteurs der Tweede Kamer, waarin de ondergetekenden hebben medegedeeld, dat ook naar hun mening de nieuwe leden zo spoedig mogelijk aan de werkzaamheden der Kamers moeten deelnemen.

Dit antwoord laat niets aan duidelijkheid te wensen over. Daaruit volgt tevens, dat het zittende Kabinet deze opvatting zal verwezenlijken, indien het te dien opzichte nog een taak te vervullen zal hebben.

Intussen mag aan het voorgaande niet de conclusie worden verbonden, dat het Kabinet daarmee aan een niet-gelijktijdige uitbreiding der beide Kamers de voorkeur zou geven. Ook bij een gelijktijdige uitbreiding der Kamers kan men immers be-

vorderen, dat de nieuw samengestelde Kamers zo spoedig mogelijk haar werkzaamheden kunnen aanvaarden. Met andere woorden, het antwoord op de eerste vraag prejudicieert niet op het oordeel inzake de wenselijkheid van het al dan niet gelijktijdig uitbreiden der beide Kamers.

Wat nu de opvatting van het Kabinet te dezer zake betreft, kan worden bevestigd, hetgeen hierover in het Voorlopig Verslag wordt opgemerkt, nl. dat zowel de ontwerpers van de bepalingen inzake de uitbreiding der beide Kamers als de Regering, welke de desbetreffende voorstellen overnam, van een gelijktijdig optreden van de nieuwe leden der beide Kamers zijn uitgegaan. Evenmin als in 1952 is bij de behandeling in eerste lezing van de beide ontwerpen tot uitbreiding der Kamers gebleken, dat de Staten-Generaal een andere mening waren toegeedaan. Met name moge het een en ander blijken uit het gestelde in § 3 van het Voorlopig Verslag der Eerste Kamer terzake (Zitting 1955—1956, 4022, no. 99) en het antwoord van de Regering daarop, dat het inderdaad in het voornemen lag de beide Kamers op dezelfde dag in haar vergrote vorm te doen functioneren (Idem, no. 99a, § 3). Eerst later, met name in het onder no. 151 van de Zitting 1955—1956 opgenomen Voorlopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs van de Eerste Kamer inzake de ontwerpen van Rijkswet tot het in overweging nemen van veranderingen in de Grondwet, werd in § 5 van de algemene beschouwingen de opmerking gemaakt, dat de vergrote Kamers op onderling verschillende tijdstippen zouden kunnen bijeenkomen. In dit verband werd toen de vraag gesteld, of het mogelijk zou zijn, dat de vergrote Tweede Kamer haar werkzaamheden zou aanvangen, al zou de uitbreiding der Eerste Kamer nog niet een feit zijn. Het Kabinet heeft hierop geantwoord, dat de bepalingen der Grondwet, noch die der desbetreffende wijzigingsvoorstellen zich hiertegen verzetten, doch dat het twijfelachtig was of zulks strookte met de opzet der wijzigingen. Daaraan werd reeds toen toegevoegd, dat het na de verkiezingen optredende Kabinet hierover diende te beslissen. Deze opvatting is toen in de Eerste Kamer niet bestreden.

Het Kabinet is ook nu nog van mening, dat de voorkeur gegeven moet worden aan een gelijktijdige uitbreiding van beide Kamers. De argumenten, welke ten gunste hiervan in het Voorlopig Verslag worden aangevoerd, wegen ook voor de ondergetekenden zwaar. Daarbij geldt tevens als overweging, dat, gelijk ook in het Voorlopig Verslag is opgemerkt, een gelijktijdige uitbreiding ook in feite nauwelijks tot bezwaren aanleiding zal geven.

Rest nog het antwoord op de vraag, op welk tijdstip de beide Kamers in haar vergrote vorm zouden kunnen optreden. Hoewel ook hierover in de eerdergenoemde Kamerstukken uitvoerige gegevens zijn verstrekt, willen de ondergetekenden gaarne nogmaals de bestaande mogelijkheden aangeven. Andermaal zij hierbij opgemerkt, dat precieze data niet kunnen worden opgegeven, zolang niet vaststaat, op welk ogenblik de Eerste Kamer de wijzigingen zal hebben aanvaard.

Mocht de Eerste Kamer b.v. op 21 augustus gereed komen met de gehele behandeling van de Grondwetsherziening in tweede lezing, dan kan de plechtige afkondiging plaatsvinden op of omstreeks 10 september. Het verdere schema luidt dan als volgt. Het Koninklijk besluit, regelende de in de aanhef van deze paragraaf genoemde data zal de daarop volgende dag kunnen verschijnen. De kandidaatstelling voor de verkiezing van de leden van de Eerste Kamer zal op 18 september kunnen plaatsvinden, de desbetreffende verkiezing op 11 oktober. Twee dagen later zal het centraal stembureau de uitslag van de verkiezing kunnen vaststellen, zodat de verkozen leden op 13 oktober kunnen worden benoemd verklaard. De Eerste Kamer zal op 3 november in haar vergrote vorm kunnen bijeenkomen. Teneinde hetzelfde voor de Tweede Kamer te bereiken, zal het centraal stembureau op 13 oktober tevens de vijftig nieuwe leden van de Tweede Kamer moeten benoemdverklaren.

Het zal in verband met het voorgaande duidelijk zijn, dat de ondergetekenden moeten afwijzen, dat het aan hen te wijten is, dat op dit ogenblik nog niet vaststaat, op welke datum de

Eerste Kamer zal worden uitgebreid. Gelijk terecht in de voorlaatste alinea van het Voorlopig Verslag is opgemerkt, kunnen de te nemen maatregelen slechts getroffen worden, zodra de Eerste Kamer met de tweede lezing gereed is.

*De Minister-President,
Minister van Algemene Zaken,*
W. DREES.

De Minister van Binnenlandse Zaken a.i.,
J. C. VAN OVEN.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 14 augustus 1956.

IN 'T VELD
KROPMAN
DIEPENHORST
DE VOS VAN STEENWIJK.